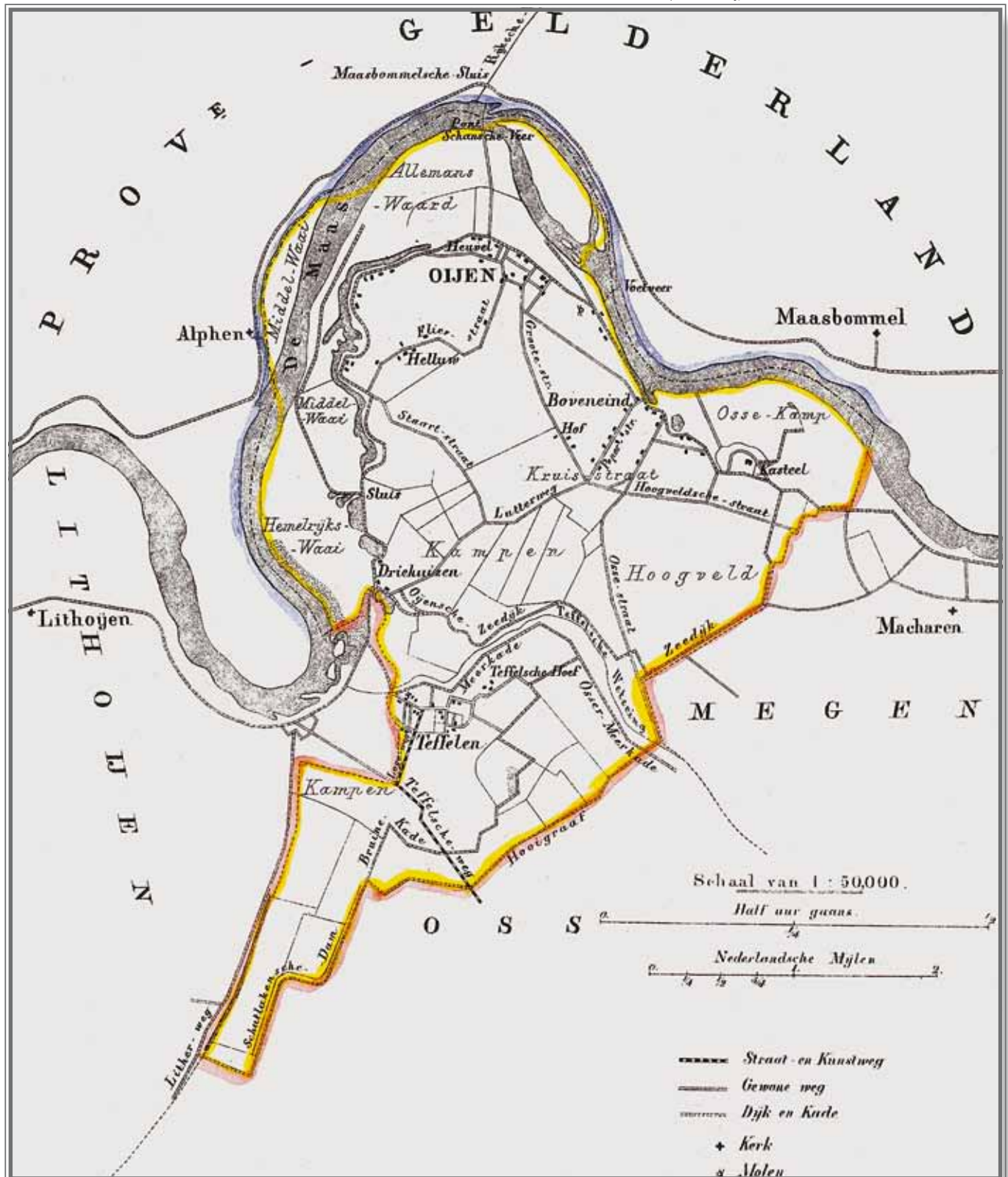

Oijen en Teeffelen in vogelvlucht

door Henk Buijks

Gemeente Oijen en Teeffelen 1382, 1057 Bunders, 850 inwoners

De gemeente Oijen en Teeffelen, 1.382 ha groot, lag in het noordoosten van Noord-Brabant. Aan drie kanten stroomde de Maas erlangs, en aan de landzijde grensde ze aan de gemeenten Lithoijen, Oss en Megen c.a. De gemeente ontstond in de Franse Tijd door samenvoeging van het Gelderse Oijen en het Megense Teeffelen. Op 20 september 1814 werd Oijen weer Brabants en sinds 1939 maakt het met Teeffelen deel uit van de gemeente Lith.

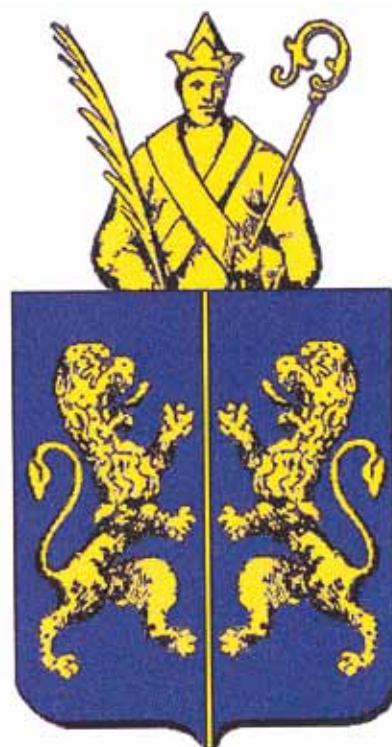
De namen

Plaatsnamen met 'ooi' en 'aai' zijn talrijk in het vierengebied. Letterlijk betekenen ze: bij het water gelegen. Vaak liggen deze plaatsen in of bij een bocht in de rivier. In het Brabantse Oijen zijn deze kenmerken duidelijk aanwezig. Het dorp wordt zelfs voor driekwart omspoeld door de Maas. Ook de naam 'Teeffelen', in het dialect 'Teffelen', heeft een natte oorsprong: 'effa' is water. De Maasarm bij Lithoijen ligt dan ook op een geringe afstand van Teeffelen.

Gemeentewapen

Op 20 juli 1816 werd de gemeente Oijen en Teeffelen een gemeentewapen toegekend met de volgende omschrijving: Van lazuur (=blauw), beladen met 2 klimmende geaffronteerde (=naar elkaar toegewende) leeuwen, gescheiden door een paal; het wapen gedekt met het borstbeeld van een gemijterde bisschop, houdende een palm in de rechter en den bischopsstaf in de linkerhand, alles van goud.

Dit wapen combineert het wapen van de hertogen van Gelre uit het huis Gulik, maar dan in de rijkskleuren goud en blauw, met de parochieheilige, St. Servaas. Ook de oude schependomszegels van Oijen laten die combinatie zien. Het gemeentestempel uit de 19e eeuw toont alleen maar de H. Servaas, met kromstaf in de ene en een sleutel in de andere hand.

Ook op de ambtsketen van de burgemeester is alleen Servaas afgebeeld. De palmtak in het wapendiploma moet op een vergissing berusten van degene die de ontwerptekening heeft gemaakt.

Teeffelen

Oudste bewoning en ontwikkeling

De Brabantse Maaskant heeft vanouds sterke banden met machtige kerkelijke instellingen in het zuiden, zoals het Lambertuskapittel uit Luik, de Remigiusabdij uit Reims en de abdij van Sint-Truiden. Oijen had te maken met het kapittel van Sint-Servaas in Maastricht. Dat kapittel had in 1062 de "villa Oya" ofwel het domein Oijen in zijn bezit. In 1139 bestond er al een Oijense kerk, toegewijd aan Sint-Servaas. Landgoederen en kerk kwamen in 1361 door verkoop aan Maria van Brabant, de vrouw van hertog Reinoud III van Gelre. Zij gaf in datzelfde jaar opdracht tot de bouw van een kasteel, liet munten slaan (illegaal!) en tol heffen op de Maas. Na haar overlijden in 1399 werden heerlijkheid en kasteel Gelders. Het nabijgelegen Oss kreeg in hetzelfde jaar stadsrechten van Gelre's vijand, de hertog van Brabant.

In het graafschap Megen lag het dorpje Teeffelen, redelijk hoog op een zandopduiking. Archeologische vondsten wijzen dan ook op een vrij continue bewoning sinds de IJzertijd. Kerkelijk hoorde Teeffelen bij Oijen, maar in de vijftiende eeuw had het dorp al wel een kapel, toegewijd aan de H. Antonius. Deze werd na de Elisabethsvloed van 1421 in gebruik genomen als parochiekerk en kreeg als patroon de H. Benedictus.

Loop van de bevolking

In het begin van de negentiende eeuw telde Oijen 550 inwoners. Dat aantal groeide gedurende de decennia daarna tot 736 in 1850. Daarna trad een stagnatie op: in 1900 werden slechts zeven personen méér geteld. De twintigste eeuw vertoonde een steeds duidelijker groeicurve: van ruim 800 in 1950 via ruim 900 in 1970 naar 1.130 in 2008.

Teeffelen was een heel stuk kleiner: in 1850 woonden er 82 personen. Ook hier valt tussen 1850 en 1900 een stagnatie op: van 82 naar 84. Nadien verliep de curve omhoog: van 119 in 1950 via 245 in 1970 naar 288 in 2008.

Kerken

Tijdens het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) kwam Gelre, en dus ook Oijen, onder het Staatse gezag, terwijl het naburige Brabantse en Megense gebied nog onder de Spaanse koning bleven. De openbare uitoefening van de katholieke godsdienst werd in het Staatse gebied verboden en de Oijense kerk ging over naar de protestanten. Op den duur gebeurde hetzelfde in het kwartier Maasland van de Meierij van 's-Hertogenbosch, maar niet in het graafschap Megen. Daar bleef de positie van het katholicisme onaangetast. Logisch dus dat de katholieke Oijenaars in de zeventiende en achttiende eeuw voor

Protestantse kerk Oijen

hun kerkelijke plichten waren aangewezen op het Megense Teeffelen. Daar werd de kerk in de jaren 1657-1661 vernieuwd en vergroot tot de huidige omvang. Pas in 1712 kwam er in Oijen een schuurkerk, mogelijk aan de Vlierstraat ter hoogte van de veerstoep.

Een brand met gevolgen

1672 kennen we in Nederland als het Rampjaar. Dat gold zeker ook voor Oijen. Op 27 maart van dat jaar brandde onder andere het huis van secretaris Devenijns af. Deze bewaarde het dorpsarchief thuis en dat bleek fataal: alle stukken, ouder dan 1672, zijn verbrand. Het huis van Devenijns stond vermoedelijk in de Hamstrastraat, die ook wel – niet toevallig – de ‘verbrande straat’ wordt genoemd.

Het ontbreken van bewijsstukken leverde veel problemen op, toen op grond van de Staatsregeling van 1798 de katholieken van Oijen hun kerk met bijbehorende bezittingen konden terugeisen. Uiteindelijk kwam men er toch wel uit. En dankzij een subsidie van koning Lodewijk Napoleon, konden de Oijense protestanten in 1810 een nieuw kerkje laten bouwen aan het Boveneind. Het staat er nog steeds, maar heeft inmiddels een woonbestemming gekregen.

Onderwijs

Teeffelen had al omstreeks 1550, op kosten van de kerk, zijn eigen school: een kamer in de woning van de koster, die tevens schoolmeester was. In 1721 werd een apart schooltje aangebouwd. De leerlingen kwamen niet alleen uit het dorp, maar ook uit 's-Hertogenbosch en Oss. Dat had ongetwijfeld te maken met de ‘status aparte’ van het graafschap Megen: ouders uit de Meerij konden hier hun kinderen katholiek onderwijs laten volgen. Het schooltje heeft bestaan tot 1885, toen meester Willem Dijkhoff

Polderhuis Oijen